

ЗНАЧЕННЯ РОЗВИТКУ НЕПІДГОТОВЛЕНОГО УСНОГО МОВЛЕННЯ У НАВЧАННІ АСПІРАНТІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЯХ

Стаття присвячена проблемі розвитку невідготовленого усного мовлення у навчанні аспірантів іноземної мови в нелінгвістичній аспірантурі в умовах сучасної комунікативної парадигми. Формування мовної та мовленнєвої компетентностей є необхідним для кваліфікованої професійної діяльності в різних сферах виробничої, наукової, суспільної діяльності та ділового партнерства, тому однією з цілей навчання іноземної мови є формування в аспірантів умінь та навичок невідготовленого усного мовлення в різних ділових, наукових, професійних і академічних ситуаціях.

Це мовлення є природною мовленнєвою діяльністю, під час якої мовець майже безпомилково і в природному темпі мовлення використовує засвоєний мовний матеріал, навички та вміння для здійснення реальної комунікації. Характерними рисами невідготовленого мовлення є ініціативність, імпровізація, логічний розвиток думки, її композиційна впорядкованість, послідовність, вільне та адекватне використання мовних форм, природний темп усного мовлення.

Невідготовлене усне мовлення завжди зумовлене реальною ситуацією спілкування. Отже, навчання іноземної мови повинно бути наближене до реальних умов життя тих, хто навчається; організація їх мовленнєвої діяльності повинна відбуватися з урахуванням середовища, в якому вони знаходяться, тому особливі труднощі в процесі невідготовленого мовлення викликає використання мовного матеріалу.

Враховуючи методичні передумови навчання невідготовленого усного мовлення, його можна поділити на мовлення, в якому підготовлений зміст, але не підготовлена форма мовлення, та мовлення, в якому не підготовлений ні зміст, ні форма. Невідготовлене усне мовлення може бути діалогічним і монологічним. До ефективних засобів розвитку в аспірантів невідготовленого усного мовлення належить ділове спілкування, бесіда та дискусія.

Ключові слова: іноземна мова, мовленнєва діяльність, невідготовлене усне мовлення, аспірант, нелінгвістична аспірантура, висловлювання, навчальна мовленнєва ситуація, реальна ситуація спілкування.

На сучасному етапі посилення економічних, гуманітарних, ділових, культурних, політичних, правових, наукових та інших зв'язків із закордонними країнами, а також інтернаціоналізація наукових знань навчання іноземної мови є соціальним замовленням суспільства, яке потребує фахівців, що реально володіють іноземною мовою, для здійснення ефективної роботи в науковій, виробничій та академічній сферах, що уможливує знайомство з досягненнями світової науки, активну участь у різних міжнародних проектах, підвищення кваліфікації в закладах вищої освіти та наукових установах інших країн, розвиток індивідуальності фахівця, знайомство з іншими культурами та менталітетами тощо, оскільки іноземна мова має великий потенціал, що може сприяти підвищенню рівня професійної підготовки здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії. Останні роки характеризуються пошуками ефективних засобів покращення якості навчання іноземних мов. Головним у цих пошуках є спроба визначити конкретні цілі і задачі навчання на кожному етапі, шляхи, які забезпечують досягнення цілей, розробка системи прийомів, що відповідають цілям вибраного методу [5].

Курс іноземної мови в аспірантурі має комунікативно та професійно спрямований характер і враховує принципи неперервності та наступності іншомовної підготовки в системі «школа – заклад вищої освіти». Формування мовної та мовленнєвої компетентностей є необхідним для кваліфікованої професійної діяльності в різних сферах виробничої, наукової, суспільної діяльності та ділового партнерства. Професійне спрямування курсу іноземної мови сприяє його взаємодії з фаховими дисциплінами з метою підвищення та удосконалення особистісного та професійного рівня аспіранта.

Відповідно до Програми навчальної дисципліни «Іноземна мова» метою курсу іноземної мови для здобувачів третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії є формування іншомовної професійно-спрямованої комунікативної компетентності, що дозволяє їм інтегруватися в міжнародне професійне середовище і використовувати професійну іноземну мову як засіб міжкультурного і професійного спілкування. Тому необхідно звернути особливу увагу на практичну та комунікативну спрямованість цього предмета, однією з цілей якого є формування в аспірантів умінь та навичок невідготовленого усного мовлення в різних ситуаціях ділового, наукового, професійного та академічного спілкування.

Різні аспекти проблеми невідготовленого мовлення, яке є домінуючим у межах усного повсякденного спілкування, досліджували науковці К. Айслер-Мергц, О. Артемьєва, Г. Вишневська, Н. Гез, П. Гурвіч, Ф. Ісхакова, М. Каган, Г. Крейдлінг, А. Леонтьєв, Г. Орлов, Е. Рогов, Л. Селезнєва, В. Скалкін, О. Тарнопольський, В. Тонконогов, Т. Шевченко, Сl. Baty, R. Hawkes, B. Jones, J. Lantolf, M. Long, M. Swain та інші.

Проте ще не досить проаналізовані та вивчені питання важливості невідготовленого усного мовлення для оволодіння іноземною мовою, зокрема здобувачами третього освітньо-наукового рівня вищої освіти – доктора філософії, технології навчання іншомовного невідготовленого мовлення, ролі організації навчального матеріалу і всього процесу навчання, розробки, опису та систематизації конкретних різноманітних методичних прийомів і відповідних видів вправ для його формування, створення зовнішньої та внутрішньої мотивації.

Навчання аспірантів іноземної мови в нелінгвістичній аспірантурі має свої об'єктивні проблеми, серед яких низький рівень володіння аспірантами іноземною мовою, незнання лексики та граматики, відсутність практичних навичок продукувати усне мовлення в монологічній та діалогічній формах, особливо непідготовлене, мала кількість годин, перерва у навчанні іноземної мови, низька мотивація необхідності володіння іноземною мовою, що необхідно враховувати при складанні робочої програми з іноземної мови та організації навчального процесу.

Усне мовлення (нерозривна єдність аудіювання та мовлення) є основою навчання мови на всіх курсах. Методичні зусилля повинні спрямовуватися на те, щоб зробити його не тільки провідною метою і засобом навчання, але й основою всього педагогічного процесу [1]. Одна з цілей навчання усної мовленнєвої діяльності – непідготовлене мовлення, яке є складною методичною проблемою, для вирішення якої насамперед необхідно визначити специфіку непідготовленого мовлення, його якісні показники, створити умови для стимулювання непідготовленого висловлювання тощо.

Непідготовлене мовлення – природна мовленнєва діяльність, під час якої мовець практично безпомилково і в природному темпі мовлення використовує засвоєний мовний матеріал, навички та вміння для здійснення реальної комунікації. Непідготовлена розмова є усною взаємодією, в якій викладачі точно не знають, якою мовою будуть спілкуватися студенти. Мовець, студент чи викладач повинен щось сказати як результат того, що він почув і зрозумів, що йому / їй було сказано. Розмова, таким чином, є і слуханням, і мовленням, і сприйняттям, і продукуванням. Розмова є використанням мови з метою комунікації, на відміну від тренування в мові [Jones]. Цю розмову будуть вести, її не будуть читати, імпровізувати чи в ній тренуватися; це прагнення до спілкування, коли мобілізуються лінгвістичні ресурси [Hawkes].

Оволодіння іноземною мовою вимагає, щоб вся діяльність у процесі її навчання підпорядковувалася логіці спілкування, щоб аспірант мав потребу самостійно, по-новому комбінувати матеріал для підтримання розмови; здогадувався про значення слова, яке вжив співрозмовник або яке він зустрів у тексті; був готовим до елементарного творчого осмислення: використовувати відому граматичну форму в новому лексичному наповненні, відоме слово – у нових словосполученнях тощо. Все це складає елементи непідготовленого мовлення, сприяє самостійному формуванню та формулюванню думки іноземною мовою, а отже, розумовому розвитку.

Особливі труднощі в процесі непідготовленого мовлення викликає використання мовного матеріалу, оскільки знайоме поняття необхідно в цьому випадку використовувати не лише у відомій, але й у новій ситуації. Тому для розвитку непідготовленого мовлення необхідно створити певні умови, а саме навчальну ситуацію, що є сукупністю умов мовленнєвих і немовленнєвих, необхідних і достатніх для того, щоб здійснилася мовленнєва дія [6, с. 155–156], яка є однією з таких умов.

Навчальна мовленнєва ситуація складається з умов ситуації та мовленнєвої реакції аспірантів. Ця ситуація імітує (моделює) ситуацію реального мовленнєвого спілкування. Це означає, що йдеться про таку ситуацію, в якій людина могла б уявити себе на місці того, хто говорить, уявити, кому, що і з якою метою говорить. Відомий здобувачам матеріал слугує основою для породження нових висловлювань, тобто відбувається творча діяльність. Тому аспіранти повинні навчитися висловлювати власні думки хорошою іноземною мовою, використовуючи засвоєний лексичний і граматичний матеріал у новому контексті, в новій ситуації.

При цьому відбувається те, що можна назвати мобілізацією мислення в навчальній діяльності, оскільки мислення, інтелектуальна, розумова діяльність, які є необхідними компонентами навчання, зокрема іноземної мови, починаються зі створення проблемної ситуації та виникнення мотиву для інтелектуальної діяльності в цій ситуації. Мовлення аспірантів носить продуктивно-творчий характер, вони тренуються у вільному вираженні власних думок. Для того, щоб навчати іншомовного усного спілкування як природного, необхідно за можливості наблизити навчальне спілкування до ненавчального, тобто зробити його комунікативно вмотивованим, цікавим, самостійним, творчим, що можливо на основі навичок, сформованих за допомогою тренувальних вправ, які мають умовно-комунікативний характер, що є досить складним завданням.

Характерними рисами непідготовленого мовлення є ініціативність, імпровізація, непідготовленість, логічний розвиток думки, її композиційна впорядкованість, послідовність, взаємозумовленість, вільне та адекватне використання мовних форм, єдність теми, цілісність, зв'язність, природний темп усного мовлення. Продуктом непідготовленого мовлення є спонтанне монологічне висловлювання, тобто мовленнєве породження монологічного характеру, що має об'єм більше одного простого речення, породжені у процесі діалогічного спілкування двох чи більше комунікантів як реакція на зовнішній стимул або як спонукання до висловлювання у відповідь [7].

Під час навчання непідготовленого усного мовлення необхідно враховувати такі аспекти як здатність аспіранта говорити без підготовки в часі і в не уповільненому для конкретної мови темпі; здатність використовувати мовний матеріал з теми відповідно до певної ситуації; створення внутрішньої та зовнішньої мотивації (соціально-значущих мотивів, визначення життєвих ідеалів і планів, прагнення до пізнання, що є пізнавальною мотивацією, яка пов'язана зі змістом лінгвістичної та екстралінгвістичної інформації, що засвоюється).

Отже, для непідготовленого усного мовлення характерне правильне співвідношення системи мови і норм вживання (узусу); новизна інформації, необхідна для моделювання потреби мовленнєвої діяльності;

спрямованість мовця на смисл і власне визначення змісту висловлювання; різні форми перебігу (передача інформації, власне міркування, оцінювання, коментування тощо); експромтність і нерегламентованість висловлювання [4].

Сюди також можна додати впливовий характер непередбаченого усного мовлення, намагання переконати співрозмовника у правильності / хибності, справедливості / несправедливості своїх чи його міркувань / думок, підтримку чи заперечення їх, спонукування до певних дій чи вчинків чи заперечення їх тощо, тобто отримання максимального ефекту від свого висловлювання, адже кожний мовленнєвий вчинок, реалізуючи комунікативний намір мовця, здійснює певний вплив на слухача; а також експресивність висловлювання, оскільки під час мовлення мовець обов'язково висловлює свої почуття, відчуття, емоції, якими б вони не були (негативними, позитивними тощо), що також здійснює відповідний вплив на співрозмовника.

Непередбачене усне мовлення завжди зумовлене реальною ситуацією спілкування, оскільки навчання іноземної мови повинно бути наближене до реальних умов життя тих, хто навчається, організація їх мовленнєвої діяльності повинна відбуватися з урахуванням того середовища, в якому вони знаходяться. Реальні ситуації спілкування слугують стимулюванню мовлення аспірантів. Ситуації дозволяють залучати їх до акту іншомовного спілкування і таким чином підсилюють їх інтерес до навчання мови, мотивацію до її оволодіння.

Враховуючи методичні передумови навчання непередбаченого усного мовлення, його можна поділити на мовлення, в якому підготовлений зміст (підготовлені завдання, відома лексика, культурні особливості та соціальні норми мовленнєвого спілкування, правила мовленнєвої поведінки у визначених ситуаціях), але не підготовлена форма мовлення (лексичні, граматичні та стилістичні засоби оформлення мовленнєвого акту) та мовлення, в якому не підготовлені ні зміст, ні форма (комунікантам необхідно застосувати більше своїх інтелектуальних зусиль, комунікативних навичок, мобілізувати свої знання, виявляти готовність до соціально-адекватної взаємодії з партнерами). В обох випадках аспіранти повинні навчитися швидко аналізувати запропоноване завдання чи тему, визначати мету висловлювання, його основну думку та власну точку зору, втілювати висловлювання в адекватну форму та оцінювати здатність співрозмовників його сприйняти.

Непередбачене усне мовлення може бути діалогічним і монологічним. Реальне спілкування неодмінно передбачає спонтанність, непередбаченість усного мовлення. Тому цілком логічно, що метою навчання іноземної мови на просунутому етапі є непередбачене діалогічне мовлення, а також монологічне мовлення, яке цілком природно може бути як непередбаченим, так і підготовленим, частково підготовленим (доповідь, презентація тощо) [8, с. 16–17].

Серед методичних прийомів для формування непередбаченого іншомовного усного мовлення, ефективних засобів створення природної комунікативної ситуації можна зазначити ділове спілкування, дискусію та бесіду. Ділова іноземна мова вирішує завдання формування компетенції іншомовного ділового спілкування, яка передбачає оволодіння здобувачами знаннями та формування в них умінь і навичок ефективного та дієвого спілкування не лише в діловій та професійній сферах, але й у ситуаціях повсякденного життя [2]. Оскільки суть ділового спілкування полягає в тому, що воно має регламентований характер і обмежується рамками певної теми, питанням чи ситуацією, воно здійснюється в ході ділової взаємодії, в робочій ситуації у формі безпосереднього особистісного контакту або через технічні засоби.

Дискусія вимагає мобілізації розумових операцій, здійснення складних розумових завдань, актуалізації мовних засобів, необхідних для адекватного вираження своїх думок, відповідної критичної (позитивної чи негативної) реакції на думку співрозмовника, вміння погодитися чи заперечити, відстояти свою точку зору, аргументувати власну позицію тощо.

Аргументування є важливою характеристикою дискусії, необхідною умовою її культури. Навчання здобувачів аргументованому висловлюванню є невід'ємним складником навчання їх усного мовлення. Такий процес повинен здійснюватися таким чином, щоб викладач не нав'язував свої знання і своє розуміння питання, а скеровував процес мислення і дій здобувачів, не давав їм можливості відхилитися від мети, орієнтуючи їх розумові пошуки [3, с. 17]. У цьому випадку організація навчального процесу спрямована на реалізацію активного навчання, формування рефлексивного мислення; актуалізується досвід співрозмовників, а мовні дії наближаються до реальних умов комунікації.

Ще одним засобом розвитку непередбаченого мовлення є навчальна бесіда, яка стимулює умовно-комунікативне, непередбачене та ініціативне мовлення аспіранта засобами висловлювання на певну тему та програмування мовленнєвої реакції співрозмовника (офіційний мовленнєвий контакт виконання мовцями певних соціальних функцій у сфері певної діяльності; неофіційна ділова розмова – вирішення проблем, які виникають у процесі деякої немовленнєвої діяльності; неофіційна вільна бесіда – самостійна діяльність спілкування (встановлення контакту, підтримання розмови, надання інформації, запит інформації тощо).

Непередбачене усне мовлення є інструментом у підготовці до успішного іншомовного професійного, ділового чи академічного висловлювання, а його навчання сприяє хорошій мовній підготовці аспірантів; умовливою розвинутою здатності мобілізувати свої мовні знання, вміння та навички для сприйняття та вираження думок і почуттів, що формуються в момент мовлення; вміння мобілізувати розумові здібності, тобто здатність до логічного мислення, абстрактного мислення, планування викладу інформації, вміння аналізувати ситуацію та оцінювати її; діалогічного та монологічного мовлення; здатності висловлюватися без опори на взірці; здатності швидко реагувати на запитання та репліки співрозмовника; правильного іншомовного

мовлення в лексичному, граматичному та фонетичному відношенні; здатності адекватно використовувати засвоєну лексику залежно від мети виловлювання та змісту ситуації, тобто реалізації співвідносності мовленнєвих одиниць з ситуацією спілкування; вміння використовувати відповідні граматичні та стилістичні форми; вміння фонетично та інтонаційно правильно оформляти висловлювання, яке повинно відбуватися в нормальному для конкретної мови темпі, оскільки для успішного здійснення матеріалізованої частини мовленнєвого акту необхідний добре розвинутий мовний апарат, який може забезпечити чітку артикуляцію звуків, достатню гучність мовлення, правильну інтонацію; вміння якісно викласти конкретну інформацію; вміння висловлювати свої думки та міркування послідовно та логічно, аргументувати їх; вміння спілкуватися зі співрозмовниками; сприяє формуванню вміння сприймати і розуміти мовлення на слух; врахуванню часового регламенту.

Таким чином, однією з умов успішного здійснення аспірантами своєї подальшої професійної, науково-дослідної та академічної діяльності є такий рівень володіння ними іноземною мовою, який уможливило реалізувати окремі комунікативні інтенції, здійснювати мовленнєві комунікації, невимушене спілкування іноземною мовою в природних ситуаціях, під час побудови власного висловлювання на основі засвоєних мовленнєвих автоматизмів зосереджуватися на його змісті, а не на формі.

Висновки. Непідготовлене усне мовлення передбачає таку мовленнєву діяльність, яка вимагає використання знань, умінь і навичок для грамотного вираження з точки зору фонетики, лексики, граматики та стилістики власних думок у різних природних ситуаціях. Воно характеризується ініціативністю, імпровізацією, єдністю теми, цілісністю, зв'язністю, взаємозумовленістю, послідовністю, логічним розвитком думки, її композиційною впорядкованістю, оформленням відповідними мовними засобами.

Використана література:

1. Алхазішвили А. А. Основы владения устной иностранной речью. М. : Просвещение, 1988. 128 с. The basis of having the oral foreign language proficiency.
2. Зеленська О. П. До питання про культуру іншомовного ділового спілкування майбутніх магістрів у нелінгвістичній магістратурі. *Нова педагогічна думка*. Рівне : РОШППО, 2019. № 2(98). С. 95–99.
3. Зеленська О. П., Бондаренко В. А. Навчання магістрів у ВНЗ МВС України аргументованому висловлюванню англійською мовою. *Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі*. Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 10. С. 12–17.
4. Іванішина В. П. Психологічні засади навчання невідготовленого монологічного мовлення на уроках іноземної мови у старшій загальноосвітній школі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів. 2011. Вип. 92. С. 116–119.
5. Каргина Е. М. Повышение значимости иностранного языка как составной части вузовской программы. *Культура и образование*. 2014. № 7(11). С. 11–15.
6. Леонтьев А. А. Язык. Речь. Речевая деятельность. М. : Просвещение, 1969. 214 с.
7. Савтырева А. А. Обучение неподготовленному монологическому высказыванию на китайском языке. *Университетские чтения-2011 : материалы науч.-метод. чтений ПГЛУ*. Пятигорск : ПГЛУ, 2011. Ч. 6. С. 80–84.
8. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти : навч. посібник. К. : ІНКОС, 2006. 248 с.
9. Jones B. Thirty years of change. *Teaching modern foreign languages in secondary schools*. London : Routledge Falmer, 2002. P. 44–64.
10. Hawkes R. Translation, literary texts and classroom talk toolkit for studio KS3 French, German and Spanish. Pearson. 2015.

References:

1. Alkhashishvili A. A. (1988). *Osnovy vladeniya ustnoy inostrannoy rechyu [The basis of having the oral foreign language proficiency]*. M. : Prosveschenie [in Russian].
2. Zelenska O. P. (2019). Do pytannia pro kulturu inshomovnoho dilovoho spilkuvannia maibutnix mahistriv u nelinehivistychnii mahistraturi [To the issue of foreign language business communication culture of future masters taking the non-linguistic masters course]. *Nova pedahohichna dumka – New pedagogical thought*, 2, 95-99. Rivne : ROSHPPO [in Ukrainian].
3. Zelenska O. P., Bondarenko V. A. (2008). Navchannia mahistriv u VNZ MVS Ukrainy argumentovanomu vyslovliuvanniu angliiskoiu movoiu [Teaching the reasoned utterance in English of the masters at HEE of the MIA of Ukraine]. *Aktualni problemy vykladannia inozemnykh mov u vyshchii shkoli – Urgent problems of teaching foreign languages at higher school*, 10, 12-17. Donetsk : DonNU [in Ukrainian].
4. Ivanishyna V. P. (2011). Psykhologichni zasady navchannia nepidhotovlenoho monolohichnoho movlennia na urokakh inozemnoi movy u starshii zahalnoosvitnii shkoli [Psychological principles of teaching spontaneous monologous speech on lessons of a foreign language at the senior general educational school]. *Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni T. G. Shevchenka. Seriya: Pedahohichni nauky. Bulletin of T. G. Shevchenko national pedagogical university of Chernigiv. Ser.: Pedagogical sciences*, 92, 116–119 [in Ukrainian].
5. Kargina E. M. (2014). Povyshenie znachimosti inostrannogo yazyka kak sostavnoy chasti vuzovskoy programmy [Raising the importance of a foreign language as a component of the higher school programme] *Kultura i obrazovanie – Culture and education*, 7(11), 11–15 [in Russian].
6. Leontev A. A. (1969). *Yazyk. Rech. Rechevaya deyatel'nost [Language. Speech. Speech activity]*. M. : Prosveschenie [in Russian].
7. Savtyreva A. A. (2011). Obuchenie nepodgotovlennomu monologicheskomu vyskazyvaniyu na kitayskom yazyke [Teaching spontaneous monologous utterance in Chinese]. *Universitetskie chteniya-2011. University readings-2011: Proceedings of the scientific-methodical readings of PSLU (Part 6)*, (P. 80–84). Pyatigorsk : PSLU (in Russian).
8. Tarnopolskyi O. B. (2006). *Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u vyshchomu movnomu zakladi osvity [The methods of teaching the foreign language speech activity at higher educational linguistic establishment]*. K. : INKOS [in Ukrainian].

9. Jones B. (2002). Thirty years of change. *Teaching modern foreign languages in secondary schools*. London : Routledge Falmer [in English].
10. Hawkes R. (2015). Translation, literary texts and classroom talk toolkit for studio KS3 French, German and Spanish. Pearson [in English].

Zelenska O. P. The importance of developing spontaneous oral speech in teaching a foreign language to the post-graduates taking the non-linguistic post-graduate courses

The article deals with the issues of teaching foreign language spontaneous oral speech to the post-graduates taking the non-linguistic post-graduate courses under conditions of the modern communicative paradigm. The formation of the language and speech competences is necessary for the qualified professional activity in the production, science, social activity and business, so one of the aims of teaching a foreign language is forming the post-graduates' skills and habits of spontaneous oral speech in the various business, scientific, professional and academic situations.

It is the natural speech activity during which a speaker practically without mistakes and in the natural pace of speech uses the acquired language material, skills and habits for the realization of the real communication. The characteristic features of spontaneous speech are the initiative, improvisation, logical development of the thought, its compositional order, free and adequate usage of the language forms, and natural pace of oral speech.

Spontaneous oral speech is always determined by a real situation of the communication. Teaching the foreign language must be approximate to the real conditions of the life of those, who study; organizing their speech activity must occur considering the environment in which they are; so the usage of the language material is especially difficult in the process of spontaneous speech.

Taking into account the methodological aspects of teaching spontaneous oral speech it can be divided into speech with the prepared context and not prepared form of speech, and speech when the context and form are not prepared. Spontaneous oral speech can be dialogical and monologous. The business communication, talk and discussion are the effective means of developing the post-graduates' spontaneous oral speech.

Key words: foreign language, speech activity, spontaneous oral speech, post graduate, non-linguistic post-graduate courses, utterance, learning speech situation, real situation of communication.

УДК 373.6

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2020.74.11>

Калініна Л. В., Прокопчук Н. Р.

**МОЖЛИВОСТІ ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ
УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ ФІЛОЛОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ**

Розглядаються актуальні питання можливостей інтегрованого навчання іноземної мови та культури учнів старшої школи в руслі нової освітньої реформи в Україні. Інтегрований підхід розглядається авторами базовим методичним напрямом, спрямованим на розкриття творчих сил і потенційних можливостей старшокласників, що стимулює їхнє бажання до самоосвіти та самовдосконалення.

Автори акцентують увагу на ефективності та перевагах цього підходу в навчанні іноземної мови учнів філологічного профілю; розкривають суть інтегрованого навчання старшокласників філологічного профілю; наводять характерні психологічні та лінгвістичні особливості учнів старшої школи, серед яких великий словниковий і мовленнєвий запас, швидка мовленнєва реакція на прослухане / побачене, інтелектуальна ініціатива, наявність дослідницької компетентності, потреба у творчості та інші.

Розглядаючи інтегрований урок одним із нововведень сучасної методики, що розвиває потенціал учнів, спонукає їх до осмислення та знаходження причинно-наслідкових зв'язків, розвитку логічного мислення та комунікативних здібностей, автори конкретизують низку навчальних цілей для здійснення ефективного інтегрованого навчання старшокласників філологічного профілю: значне розширення мовного інвентарю, формування вмінь володіння моделями вербальної та невербальної комунікації.

Автори описують та деталізують інтегровані вміння навчання іноземної мови та культури. Стаття містить приклади інтерактивних завдань інтегрованих уроків з англійської мови учнів старшого етапу навчання філологічного профілю на прикладі теми "Arts". До кожного завдання надаються роз'яснювальні методичні коментарі.

Ключові слова: інтегрований підхід до навчання, метапредметна інтеграція, інтегративні уроки, філологічний профіль, інтегровані вміння, навчання мови і культури, старшокласники.

У навчальній діяльності сучасних старшокласників на перше місце висуваються мотиви, пов'язані з їх майбутніми планами, світоглядом і самовизначенням. Їх цікавить питання перспективи закінчення школи та вибір життєвого шляху, продовження освіти, потреби виявляти свої здатності у зв'язку з розвитком інтелектуальних сил.

Наші спостереження свідчать, що учні старшої школи керуються свідомою метою поглибити свої знання в певній сфері, оскільки вони стоять на порозі вступу до самостійного дорослого життя, і вибір професії сприяє не тільки формуванню навчальних інтересів, але й зміні ставлення до навчання – старшокласники оцінюють навчальний процес з точки зору того, що він може дати для їх майбутнього.